

ZAPISKI.

SLOVSTVO.

Antun Matasović: a) **Susreti**. Prvi dio. Ad maiora! Sarajevo, 1919. Piščeva naklada. Štamparija D. i A. Kajon. — b) **Susreti**. Drugi dio. Sarajevo, 1920. Piščeva naklada. Štamparija D. i A. Kajon. — c) **Cvijet pod staklom**. Dvije duše. Požega. Vlastita naklada. 1921. Tiskara Narodne Prosvjete, zadruga s o. j. (Na naslednji strani je opomba: »Pripovijesti izdane u ovoj knjizi jesu treći dio zbirke »Susreti«.)

Pred mano leže tri lične knjižice, zbirke novel in črtic mladega hrvatskega pisatelja, ki je izšel iz vrst našega katoliškega laikata. Dr. Ljuba Maraković piše o njem v »Hrvatski Prosvjeti« v svoji lepi študiji med drugim tudi: »Matasović je katolički pisac.«¹ Če naj bo s tem rečeno, da Matasovića diči v njegovih delih neka čudovita srčna milina, neko nadvse intimno razmerje do onih stvari, ki so nam katolikom mile in svete, neka otroško topla ljubezen do Boga, potem ima g. doktor prav. Toda ta njegova intimna subtilna duševna notranjost je izražena na umetniški način in razen par mest — ki vplivajo na enega ali drugega nekoliko pridigarji — mora ali bi vsaj morala osvajati fino čuteča srca ljudi vseh ver, na slični način kot nas na primer osvoja Rabindranat Tagore...

Matasović se je rodil 23. maja 1893. v Veliki Kopanici pri Vrpolju v Slavoniji. Ljudsko šolo je dovršil doma, štiri gimnazijske razrede deloma v Vinkovcih, deloma v Osijeku, nakar je prestopil na osiješko trgovsko akademijo, in ko je tudi to

dovršil, na dunajsko eksportno akademijo. Po končanih trgovskih naukah je prebil začetek svetovne vojne kot učitelj v malem slavonskem selu Prnjavoru, kar prekrasno opisuje v prvem zvezku svojih »Susretov« ali »Srečanj«. Leta 1917. je bil nameščen kot suplent na trgovski akademiji na Sušaku, toda kmalu so ga odpustili, ker je nabiral podpise za Jugoslavijo. Zatem je prebil dve leti kot suplent na trgovski akademiji v Sarajevu (1917 do 1919). Naslednje leto je preživel v službi »Saveza hrvatskih seljačkih zadruga u Sarajevu«. Od maja 1920 do maja 1921 je bil uslužben pri »Hrvatsko-slavonskem gospodarskem društvu v Osijeku«, od tega časa naprej pa upravlja podružnico »Zadružne gospodarske banke v Đakovu«.

To je kratek, a zelo pisan potek zunanjega življenja našega mladega umetnika. Da je imel tekom svojega nedolgega življenja priliko »srečati« marsikoga, je jasno. Toda razvoj njegove notranjosti, njegove duševnosti, njegovega umetniškega stvarjanja, to je pa druga, težja stvar, ki jo bodo morali pojasniti ljudje, ki so stali ali še stoje zelo blizu njegovi domači zemlji, okolju, v katerem je doraščal, očetu in morebiti še bolj materi, ki ga je odgojila... Matasović ima fino iztančan estetski čut. V opazovanju narave je semintja uprav mojstrski. On živi z morjem, s cveticami, z dragimi kameni, s tihim vetričem kot bratec s sestrico... Silno rad vse to uporablja pri svojih prisposodobah, ki dajo njegovim posameznim »srečanjem« neko posebno samolastno noto. Njegovo psihološko opazovanje gre včasih naravnost rafinirano v najskritejše kamrice človeškega srca, pa naj bo ta trpeči človek ubogi študent, ki se obupno bori za

¹ 1922, IX. str. 114.

svojo eksistenco, ali mlada učiteljica, ki se odreka življenju in gre v pozabljeno kmečko vas na službo, ali mlad klerik, ki se obupno bori za spoznanje pravega poklica, ali naposled umetnica-plesalka in umetnik-kipar, kojih notranje razboljeno umetniško snovanje nam podaja pesnik z razumevanjem, ki glasno kriči: »Matasović je pravi pesnik!« Mnogo samolastnega študija o hrvatski prošlosti, predvsem o Dubrovniku, nam tolmači njegova »Korna«, ona mlada idealna učiteljica. Sploh imamo pretežno opravka z mladimi, ki še iščejo poti, ki sicer čutijo, kako bi bilo prav, pa ne vedo še prav prijeti za posel, ker jim še preveč zapoveduje toplo čuvstvo in mehko srce, medtem ko se hladni razum šele polagoma pomalja iz ozadja.

Zdi se mi, da je s »Susreti« prva doba Matasovičevega umetniškega razvoja končana in da gre pisatelj v drugo dobo, ki bo doba resnega, trdega dela teh njegovih mladih v boju s trdo neizprosno realnostjo hladne ljudske duše. Če bo Matasović tudi glasnik te druge resne moške dobe, o čemer sem prepričan, potem ni dvoma, da si bo v književnosti bratskega nam naroda izvojeval zelo vidno mesto. Opozoril bi ga le na nekaj, na njegov boj z materijo, ki jo umetniško oblikuje, torej na jezik. Njegov jezik je v leksikalnem oziru zelo, zelo bogat, kar prepojen z vonjem domače grude, toda semintja vendar nekoliko zanemarjen. Slovnicih in par stilističnih napak ne bom našteval, ker sem prepričan, da bo pisatelj o prihodnji priliki skrbel v tiskarni za vestno korekturo; izražam le svoje trdno neomahljivo prepričanje, da se bo Matasoviču posrečilo odpraviti tudi te napake in pri bogastvu in lepoti jezikovnega materiala, ki z njim razpolaga, ustvariti nam prava mojstrska, nevenljiva dela. G. pisatelju kličem s prisrčnimi željami: »Per aspera ad astra!«

Ivan Mazovec.

Dr. Dominik Stříbrný: **Simon Gregorčič**. Poslovenil dr. Joža Glonar. (Poeta in cilji, 10. zv.) Tiskovna zadruga. Ljubljana, 1922.

Stříbrnega monografijo o Gregorčiču je v Domu in svetu ocenil že dr. Debevec (l. 1919., str. 293 sl.). Mladi češki slovstveni raziskovatelj in veliki oboževatelj našega slovstva je od tedaj že davno v grobu, tako da je Glonarjev prevod njegove študije gotovo hvalno pietetno delo. Prelagatelj je samo enkrat (str. 45) glosiral vsebino monografije in se sicer odrekel vsaki kritični opombi, ki bi bila nekajkrat potrebna, tako n. pr. glede navedeb: »okr. glavarstvo Kobarid« (4), »mestece Kobarid« (5), »Grafenauer II. 104« (2), da je »potegnila duhovščina vseskozi z Mahničem« (6) in da je Mahnič leta 1882. napadel G. v »Slovincu«, kjer Stříbrný (str. 8) govori, da članki, fikajoči se Gregorčiča, niso sprejeti v »12 večerov«, pač zato ne, kakor bi potreben komentar povedal, ker jih ni v prvi izdaji ni bilo. Glede Mahniča bi bilo treba torej posebej poudariti, da je zdaj dognano njegovo razmerje do Gregorčiča. Kar se tiče monografije same, mi je popolnoma nemogoče potrditi »deskriptivno« (Debevec) metodo. Iz tretje knjige Poezije govoriti v prvo, je pogrešno. Tudi sicer kaže Stříbrný, da se je kot stilist šele razvijal. Priznati pa moram, da je naravnost ginljiva ljubezen, s katero je ta naš severni brat iskal pesniški izraz Gregorčičev. Pisec slovenske poetike in stilistike Stříbrnega ne bo smel prezreti. Slovenski slovstveni študij je za lep prinos bogatejši, slov. srednja šola bo imela v Glonarjevem prevodu knjigo, ki bo po nekaj stvarnih kritičnih opombah od strani učiteljeve zelo dobro in priporočljivo berilo.

Dr. I. P.

Andrej Rape: **Mladini**. VII. zvezek, s 5 slikami. Ljubljana, 1922. Natisnila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Notranji naslov knjige je »Ujedinjenje«. Vsebina je trodelna. a) Domorodne in časovno nacionalistične navitete v verzu in prozi alegorične deklamacije, kjer poleg Ljudevita Posavskega, V. Vodnika, Matije Gobca in Ilije Gregorčiča govori še Napoleon in »slovanski« Otokar II. b) Deseť otroških pripovedi, deloma z dobrimi motivi ob stare in tuje klišeje. c) Otroške pesmi, boljše in slabše.